

Stiftung Hamburger
Gedenkstätten und Lernorte
zur Erinnerung an die
Opfer der NS-Verbrechen

Stiftung Hamburger Gedenkstätten und Lernorte Jean-Dolidier-Weg 75 21039 Hamburg

Rundbrev i anledning af årets slutning til de overlevende, til Ns-forfulgtes pårørende og til vennerne af vores arbejde her på mindestedet

Prof. Dr. Detlef Garbe
Vorstand
Telefon: 040 | 428 131 - 511
detlef.garbe@gedenkstaetten.hamburg.de

Dr. Oliver von Wrochem
Leiter der KZ-Gedenkstätte Neuengamme
Telefon: 040 | 428 131 - 515
oliver.vonwrochem@gedenkstaetten.hamburg.de

Hamburg, den 16.12.2021

Mine højt ærede damer og herrer, kære venner,

Vi oplever igen i år et år, som er præget i allerhøjeste grad af Corona-pandemiens udvirkninger. Arrangementer måtte aflyses på ny, lagt om eller flyttes ind i det digitale rum. I årets første måneder måtte KZ-mindestedet Neuengammes udstillinger og andre mindesteder, som står under regi af stiftelsen af hamborgske mindesteder og læresteder, forblive lukket. Indimellem kimeres der nyt håb, da det blev tilladt at åbne udstillingerne igen efter den 12.marts, men så forværres den almindelige udvikling atter igen og må vi måtte atter lukke ned efter kun otte dage. Genåbningen skete så først den 18.maj i år, andre steder åbnede man igen først senere. Gruppeguidninger og pædagogiske tilbud kunne først starte på en frisk her på stedet i løbet af juni måned.

Mindehøjtidelighederne i anledning af årsdagen for befrielsen kom også i år at falde i tiden af den generelle nedlukning af samfundet p.g.a. pandemien. Vi havde arbejdet flere måneder igennem sammen med foreningerne af Amicale Internationale KZ Neuengamme (AIN) at indhente de alyste arrangementer i 2020 i anledning af 75-årsdagen, men så måtte vi på ny aflyse rejser og udsætte allerede udsendte invitationer. Dette er særdeles tragisk, når man ser på de imidlertidig højt bedagede overlevende.

Flere mennesker, der som fanger havde overlevet KZ Neuengamme og som var knyttet til mindestedet over mange år, er afgået med døden i år. Til dem tilhører Roman Kamieniecki (Polen), Neonila Kurlyak (Ukraine) Karl Salling Møller (Danmark), Melitta Stein (USA), Elizabeth Just (Australien) und Mogens Henrik Nielsen (Danmark). Nogle af dem døde af Covid 19. Hvor gerne ville vi har mødt dem endnu en gang. Vores tanker går til dem og deres familier.

I det mindste kunne vi hilse på en overlevende af KZ-Neuengamme, Livia Fränkel, i anledning af 76-årsdagen for befrielsen. Hun og AIN-præsidenten dr. Martine Letterie sandte videobudskaber fra Sverige og Nederlandene til den centrale mindehøjtidelighed den tredje maj, hvor Hamburgs første borgmester dr.Peter Tschentscher, Slesvig-Holstens undervisningsminister Karin Prien og Maria Bering som repræsentant af forbundsregeringens kommitternde for kultur og medier talte med stærk symbolvirkning i mindestedets klinkerværk foran tusind tomme stole. Da arrangementet blev transmitteret direkte som livestream over NDR's (= Den Nordtyske Radio-og fjernsynsprogram) ,

kunne i det mindste ad den vej gæsterne deltage i mindearrangementet over hele kloden. Megen tilslutning fik også vores flersprogede multimedia-reportage „genstande bærer på erindringer“. Rundt omkring hele kloden stillede overlevende og pårørende for årsdagen for befrielsen deres imponerende erindringsstykker til disposition og delte helt personlige historier over nettet. Denne imporende „Scrollytelling“ er også fremover til rådighed under <https://www.kz-gedenkstaette-neuengamme.de/erinnerungen/>. Vi takker Dem hjerteligt derfor!

Den 8. maj kunne vi også offentliggøre relaunchen af vores aktualiserede hamborgske mindstedportal med talrige nye funktioner, oplysninger og nye steder, se under : <https://gedenkstaetten-in-hamburg.de/>

Vi håber, at vi atter igen kan gennemføre arrangementerne i anledning af årsdagen for befrielsen på mindstederne til næste år. Alle nulevende tidligere fanger af KZ Neuengamme skal inviteres dertil. Om deres høje alder imidlertid tillader dem så lang en rejse, ved vi ikke. Vi kan bare ønske, at det vil være muligt for nogle af dem at deltage i arrangementerne.

Trods alle disse indskrænkninger skete der mange aktiviteter i de seneste tolv måneder – for os i det andet år af vores nye organisationsform som stiftelse. I KZ-mindstedet Neuengamme præsenterede vi udstillingen af den nedrelandske fotografduo Chris en Marjan „*Snow in Summer: The Future of Remembrance*“, vandreudstillingen af Arolsen Archives „*#StolenMemory*“, udstillingen af fotografen Stefan Weger „*Luise. En urets arkæologi*“ og som genoptagelse af vores særudstilling „*Overlevet! Og hvad nu? NS-forfulgte i Hamborg efter ders befrielse*“. Derudover var vi også gæst i Hamborgs centralbibliotek med vores udstilling „Rundt omkring Alsteren – Hamborgs historie under nationalsocialismen“. Desværre kunne vi for første gang i dette år ikke vise en udstilling i Hamborgs rådhus i januar/februar måned i anledning af Tysklands mindededag for ofrene af nationalsocialismen; præsentationen af den fra os forberedete udstilling under titlen „Det må ikke være, at den nationalsocialistiske fortid indhenter os.“Vold fra højre i Hamborg fra 1945 tili dag“ vil blive indhentet og vist hurtigst muligt.

Flere arrangementer fandt sted i sammenhæng med årsdager: I anledning af 80-årsdagen for den tyske overfald af Sovjetunionen deltog vi med i en række af arrangementer under titlen "Året 1941. Begivenheden og erindringen" i samarbejde med flere universiter og institutter med en podiumssamtale under rammen af den tysk-russiske historikerkommission samt en temadag om de sovjetiske krigsfanger i KZ Neuengamme. Den 16. Mai deltog vi i mindehøjtideligheden af årsdagen for deportationen af nortyske sigøjnere (her kalder man dem for Sinti og Roma) ved denk.mal Hannoverscher Bahnhof. Den 25. oktober mindedes vi i fællesskab med de jødiske menigheder 80-årsdagen for deportationen af de nordtyske jøder til Lodz, Minsk und Riga. I anledning af 40-årsdagen for åbningen af „Dokumentenhauses Neuengamme“ skete der den 21. oktober i museet for hamborgsk historie arrangementet „ At gøre historie konkret og forfalskningsikkert“ , hvor talrige implicerede deltagere af firsernes mindstedsarbejde deltog i arrangementet på museet.

Henimod slutningen af året arrangeredes som forterræn af AIN's årskonference under international bevågenhed og deltagelse den syvende forum under navnet" Forum. Erindringens fremtid" fra den

10 til den 12. November. Derudover kunne vi også gennemføre nogle arrangementer i Hamborg og/ eller digitalt med overlevende fanger, hertil skal eksemplarisk nævnes Marione Ingram, Dita Kraus, Helga Melmed und Marian Hawling.

Til dette års publiceringsprogram hører udgivelsen af den tosprogede udstillingskatalog på tysk og engelsk „Byhuset (Stadthaus) og den hamborgske politi under nationalsocialismen“ og den korte guidebog „Mindestedet *koncentrationslejr og straffeanstalter Fuhlsbüttel 1933-1945 – stedets historie og udviklingen af mindestedet*“. Som anden udgave af den nye række „bidrag til historien af den nationalsocialistiske forfølgelse“ udkom bindet „*Religiøs praksis i koncentrationslejrene og andre nationalsocialistiske arrestationssteder.*“

Grundet de lange tider, hvor mindestederne måtte forblive lukket p.g.a. Corona-pandemien, oplevede vi på ny , som sidste år, også i år en følelig tilbagegang af besøgende på vore mindesteder. Desuagtet blev vi overrasket over, at vi kunne opnå de samme høje besøgstal i månederne august til oktober med henimod 70.000 personer, som især besøgte KZ-mindestedet Neuengamme. Dermed skulle tilbagegangen i sammenligning med besøgsantallet i alt ligge på cirka 40 procent.

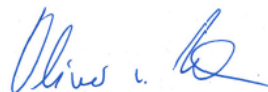
Under pandemie lider det sociale samvær, det økonomiske og det kulturelle liv. Som alle så håber også vi, at de tider, hvor vi leve og arbejde med de påkrævede indskrænkninger, som infektionsbeskyttelsen pålægger os alle, snart må blive overvundet. Og det gælder om at give agt, at de, som forsøger at spalte samfundet med deres sammensværgelsesteorier og skyldhenvisninger og dermed unddrager sig solidariteten, ikke bidrager til en vedvarende skadegørelse af demokratierne. Overalt forsøger højreekstremistiske kræfter at instrumentalisere usikkerhedsfølelsen og mange menneskers mismod og utilfredshed for dem. Her kræves der international agtpågivenhed, at sammenholdens ånd ikke bliver fortrængt gennem tvedragtens og splidens ånd i stedet for.

Vi ønsker Dem alle, at De kommer gennem denne vanskelige tid i god behold.

På vegne af alle medarbejdere her på mindestedet ønsker vi Dem en god udklang af året, som er ved at gå på hæld, og et sundt og fredfyldt år 2022.

Prof. Dr. Detlef Garbe

Dr. Oliver von Wrochem